

Povezanost ekonomske politike i sektorskih reformi sa kohezivnom politikom EU

Septembar 2016. godine

Povezanost ekonomske politike i sektorskih reformi sa kohezionom politikom EU

Andrija Pejović, član Užeg stručnog tima NKEU

Evolucija kohezione politike

Koheziorna politika EU je tokom vremena doprinela povećanju životnog standarda i ekonomskih mogućnosti u regionima EU poboljšavanjem veština i mogućnosti zapošljavanja, povećavanjem pristupačnosti regiona, podržavanjem izgradnje administrativnih kapaciteta, uspostavljanjem veza između istraživačkih institucija, univerziteta i poslovne zajednice, kao i pružanjem usluga malim i srednjim preduzećima. Podržavanjem ključnih faktora ekonomskog rasta, ziona politika je omogućila regionima EU brži rast.

Ostajući verna svojim korenima, koheziorna politika se razvijala i napredovala tako da je u početku imala isključivo nacionalni fokus i njome su bili finansirani unapred definisani projekti u državama članicama, uz malo evropskog uticaja. Tokom vremena, uvođeni su ključni principi poput višegodišnjeg programiranja, fokusa na strateškim investicijama i većem učešću regionalnih i lokalnih partnera.

Evolucija kohezione politike je bila veoma progresivna i kroz različite programske periode, ciljevi, principi i operativna pravila pretrpeli su brojne promene. Razumevanje ovih promena i uticaja društveno-ekonomskog konteksta EU na razvoj kohezione politike je važna lekcija za relevantne aktere u Srbiji u procesu usaglašavanja njenih nacionalnih sistema tokom pristupanja EU, odnosno u dolazećoj fazi otvaranja poglavlja tekovina zajednice.

Prva faza razvoja

Početak primene Rimskog ugovora uputio je na značaj instrumenata regionalne politike i njihovog usvajanja. Preambula Ugovora definiše da države članice prepoznaju potrebu „*da jačaju jedinstvo svojih ekonomija i obezbeđuju njihov skladan razvoj smanjujući postojeće razlike između regiona i zaostajanje manje razvijenih regiona.*“

Međutim, sve do 1975. godine nije postojala regionalna politika koja bi bila organizovana, finansirana i usmeravana od strane Evropske komisije. Regionalni razvoj predstavljao je oblast intervencija rezervisan isključivo za države članice. U ovoj fazi, nacionalne vlade sprovodile su politika solidarnosti kako bi smanjile ekonomske i društvene disparitete između regiona u svojim državama.

Uspostavljanje ESF i EAGGF

U ovoj početnoj fazi, 1958. godine, uspostavljena su dva sektorska fonda: Evropski socijalni fond (eng. *European Social Fund* – ESF) i Evropski fond za usmeravanje i garancije u poljoprivredi (eng. *European Agricultural Guidance and Guarantee Fund* – EAGGF).

Druga faza –period naftne krize i prvog i drugog proširenja

U drugoj fazi, koja pokriva period od 1975. do 1986. godine, počelo je postepeno uobličavanje zajedničke regionalne politike. Razvoj regionalne politike je bio

odgovor Zajednice na pogoršavanje globalne ekonomske situacije, prouzrokovane prvom naftnom krizom 1973.¹ godine. Njeno uobličavanje je bilo i odgovor na prvo proširenje. Tri nove članice (Velika Britanija, Irska i Danska) unele su svoje strukturne probleme, ali i iskustva u rešavanju sopstvenih problema regionalnog razvoja.

Uspostavljanje ERDF

Evropski fond za regionalni razvoj (eng. *European Regional Development Fund* – ERDF) uspostavljen je 1975. godine. Ulazak Grčke 1981. godine, i Španije i Portugalije 1986. godine, povećao je potrebe za zajedničkom regionalnom politikom.

Treći period razvoja – Jedinstveni evropski akt

Reforme iz 1979. i 1984. godine su bile usmerene na uključivanje novih smernica za teritorijalnu intervenciju, proširile su spektar regionalne politike produbljujući njenu dimenziju Zajednice, u velikoj meri zahvaljujući novom jačanju značaja ERDF-a.

Odobrenje Jedinstvenog evropskog akta 1986. godine dalo je značajan podsticaj regionalnoj politici EU. Njegovo stupanje na snagu 1987. i izgledi za stvaranje Jedinstvenog evropskog tržišta doveli su 1988. do dubinske reforme strukturnih fondova, kako u pogledu usmerenja, tako i u pogledu funkcionisanja i finansiranja. Osnovne promene u okviru ove reforme bile su:

- Povećanje finansiranja i političke posvećenosti. tzv. Delorov I paket koji je udvostručio doprinose strukturnih fondova u periodu od 1988. do 1993. godine.
- Primena novog operativnog modela zasnovana na četiri osnovna principa: koncentraciji, programiranju, zajedničkom učestvovanju i dodavanju;
- Usvajanje novog pristupa zasnovanog na regionalnom razvoju i lokalnim potencijalima, u kojima regioni igraju centralnu ulogu, sledeći pristup odozdo na gore.

Četvrti period razvoja – Ugovor o Evropskoj uniji

Ugovor o Evropskoj uniji, usvojen od strane Evropskog saveta u Mاستrihtu u februaru 1992. godine, koji je stupio na snagu 1. januara 1993. godine, usvojio je, pored evropske i monetarne unije (EMU) i jedinstvenog tržišta, i koheziju kao jedan od svojih glavnih ciljeva. U ovom novom okviru, koheziona politika je ponovo reformisana, iako je njen osnovni cilj ostao isti kao u prethodnom periodu: da ublaži negativne uticaje jedinstvenog tržišta na koheziju. Briga za ekonomsku i društvenu koheziju koja je izražena na Savetima u Mاستrihtu i

¹ Naftna kriza je počela 1973. godine kada su tadašnje članice Opeka proglasile embargo na naftu. Do kraja embarga, cena nafte je skočila sa 3 na 12 dolara po barelu, što je izazvalo brojne poremećaje u globalnoj ekonomiji. Drugi šok se desio 1979. godine nakon Iranske revolucije koja je dovela do novog poremećaja na tržištu nafte.

Edinburgu, rezultirala je jačanjem instrumenata u cilju obezbeđivanja kohezije u periodu velikih političkih i ekonomskih promena.

Uspostavljanje kohezionog fonda

Sa Delorovim II paketom omogućena su dalja značajnija povećanja postojećih strukturnih fondova Zajednice, kao i obezbeđivanje dodatnih resursa za novi kohezioni fond. Kohezioni fond je uspostavljen sa ciljem finansiranja projekata u oblasti infrastrukture i zaštite životne sredine u zemljama sa BDP ispod 90% proseka Zajednice, odnosno u Španiji, Grčkoj, Irskoj i Portugalu. Finansijski instrument za smernice u ribarstvu (*Financial Instrument for Fisheries Guidance* – FIFG), koji je takođe uspostavljen u to vreme, zaokružio je postojeće instrumente kohezivne politike, koji postoje i danas.

Uvođenje principa supsidijarnosti krajem devedesetih značajno je povećalo relevantnost kohezivne politike zahvaljujući njegovom uticaju na programiranje. Na osnovu ovog principa, nacionalne vlasti postale su odgovorne za odabir i sprovođenje projekata za finansiranje. U ovom periodu Kohezivne politike zadržan je fokus na kreiranju poslova. Naime, potvrđena je opredeljenost koja je izražena Ugovorom iz Amsterdama iz oktobra 1997. godine, koji naglašava značaj kohezije i potrebu za borbom protiv nezaposlenosti.

Peti period razvoja – Istočno proširenje EU

Priprema programskog perioda 2007–2013. bila je krajnje kontroverzna imajući u vidu sukob dve relativno suprotstavljene perspektive, koja je ipak rezultirala odgovarajućom ravnotežom. Prva perspektiva je bila u tome da se omogući da 15 starih država članica nastavi da koristi fondove kohezivne politike, a druga da nove države članice uživaju značajan deo sredstava kohezivne politike i da neto gubitnici daju manji doprinos finansiranju kohezivne politike.

U ovom periodu kohezivna politika je znatno promenjena u pogledu sadržaja i ciljeva. U skladu sa obavezama preuzetim od strane država članica na Savetima u Lisabonu i Geteborgu, ključni cilj kohezivne politike postao je doprinos poboljšanju konkurentnosti Evrope. Ciljevi kohezivne politike u ovom programskom periodu bili su: i) konvergencija; ii) regionalna konkurentnost i zapošljavanje, i; iii) evropska teritorijalna saradnja. Prvi je bio namenjen regionima sa BDP po glavi manjim od 75% proseka EU. Na njega se koncentrisalo 82% budžeta kohezivne politike, dok je preostalih 18% raspoređeno na druga dva cilja.

Nova struktura programskih dokumenata

U novom regulatornom okviru, države članice morale su da razvijaju Nacionalne okvire za strateško usklađivanje (eng. *National Strategic Reference Framework* – NSRF) i nacionalne i regionalne Operativne programe (eng. *Operational Programme* – OP) kako bi definisale osnovne strategije i područja intervencije. Ove smernice bi kasnije služile kao osnova za odabir programa i projekata za finansiranje. Operativno, glavne promene u ovom periodu bile su: i) usvajanje većeg strateškog pristupa usmerenog na prioritete EU; ii) jačanje geografske

finansijske i tematske koncentracije; iii) stremljenje decentralizaciji i simplifikaciji, i; iv) proporcionalnost.

Postojeći programski period

U ovom programskom periodu 2014–2020. je ostvaren zaokret u politici imajući u vidu da ciljevi i prioriteti kohezione politike treba da budu u skladu sa ciljevima Strategije Evropa 2020, čiji je cilj podsticanje globalne konkurentnosti evropske ekonomije u ovom vremenskom roku. Veliki izazov je bio da kohezija postane kompatibilna sa konkurentnošću u kontekstu kohezione politike. Ovo je bilo relativno teško u prethodnim programskim periodima, posebno zato što ovi koncepti ponekad sadrže potpuno suprotstavljena obrazloženja. Pored toga, konkurentnost ciljeva doprinela je distorziji suštine kohezione politike, kao i gubljenju značaja prostorne dimenzije, ali su uvedene neka nova rešenja u pogledu teritorijalne fokusiranosti.

Trenutna struktura finansiranja i novine

Države članice i regioni u ovom periodu treba da koncentrišu finansiranje na ograničen broj oblasti relevantnih za EU. Veliki udeo ERDF-a je alociran na četiri prioriteta centralna za Strategiju Evropa 2020: inovacije i istraživanje, digitalnu agendu, podršku malim i srednjim preduzećima i ekonomiju zasnovanu na što nižoj emisiji ugljen-dioksida.

Koncentrisanje ESF-a na do pet investicionih prioriteta treba da pruži podršku konsolidaciji rezultata na evropskom nivou, kako bi se osigurala jasnija veza sa Evropskom strategijom zapošljavanja i Integrisanim smernicama o zapošljavanju. Takođe uveden je zahtev da najmanje 20% budžeta ESF-a bude usmereno na podršku socijalnoj inkluziji i borbi protiv siromaštva i diskriminacije.

Prilikom osmišljavanja programa, države članice i regioni treba da specificiraju rezultate koje nameravaju da postignu do kraja programskog perioda. Programi treba da definišu kako će predložene akcije doprineti ostvarenju ovih ciljeva i treba da uspostave indikatore performansi sa jasnim polaznim osnovama i ciljevima za merenje napretka. Svaki program će imati okvir performansi za povećavanje transparentnosti i odgovornosti.

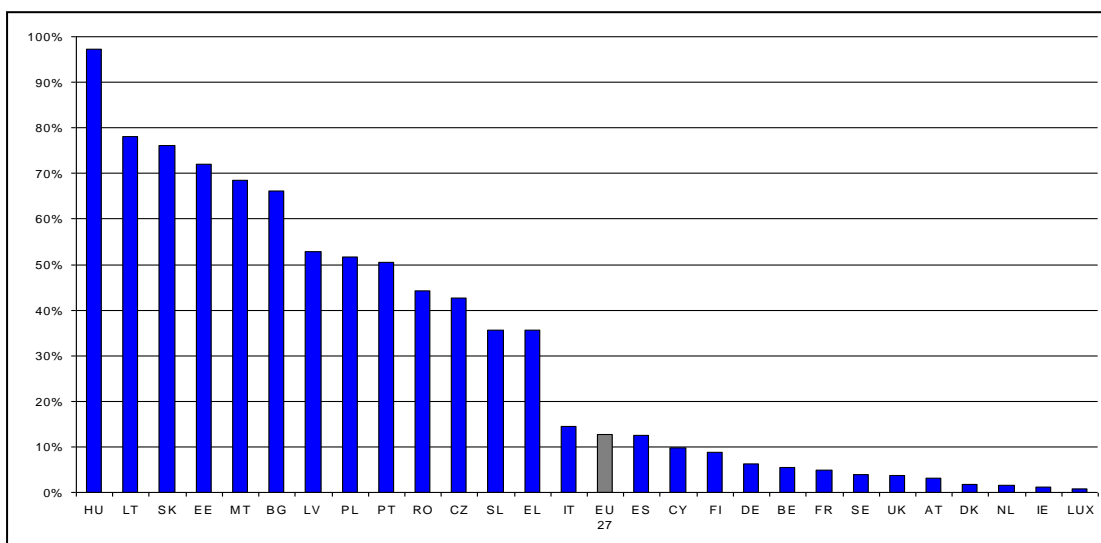
Da bi se obezbedio dodatni podsticaj, oko 20 mlrd. evra (ili 6% budžeta kohezione politike) je ostavljeno sa strane, da bi bilo alocirano 2019. na programe koji pokazu da su na putu ostvarenja svojih ciljeva.

Gradovi mogu da odigraju ključnu ulogu u kohezioj politici i ispunjavanju ciljeva Strategije Evropa 2020. Više od dve trećine Evropljana živi u gradovima. Gradovi su produktivni i inovativni i mogu da preuzmu vođstvo u dostizanju pametnog rasta. Oni mogu da budu efikasniji u korišćenju resursa (npr. u pogledu zauzimanja zemljišta, gubitka zemljišta zbog urbanizacije i korišćenja energije) i mogu da učestvuju u realizaciji održivog rasta, na primer kroz zelenu infrastrukturu. Uzimajući u obzir bogatstvo, koncentraciju socijalno isključenih slojeva i koncentraciju siromaštva u gradovima, oni postaju esencijalni za rešavanje izazova inkluzivnog rasta.

Iz ovih razloga, očekuje se da oko polovine ERDF-a bude utrošeno na gradove u periodu 2014–2020. Cilj nove kohezione politike je takođe da dâ moć gradovima da osmišljavaju i sprovedu politike koje doprinose ispunjavanju ciljeva Strategije Evropa 2020, postavljanjem minimalnog iznosa (5% od ERDF-a) za integrisanu investiciju u održivi urbani razvoj, i garantovanjem da će gradovi igrati značajnu ulogu prilikom odabira projekata.

Okvir politike u periodu 2014–2020. zasnovan je na pretpostavci da će svi partneri na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, uvažavajući principe upravljanja sa više nivoa i uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, biti uključeni u sve faze programiranja. Prvi put na nivou EU, Evropski kodeks ponašanja o partnerstvu pruža model državama članicama kako da dosegnu i uključe ove partnere u razvoj programa, tokom sprovođenja programa i tokom praćenja i ocene. Partnerstvo bi moglo da bude naročito delotvorno u sprovođenju strategija lokalnog razvoja vođenog od strane same zajednice. Mere za izgradnju kapaciteta kod socijalnih partnera i partnera iz civilnog društva su takođe ugrađene u nove uredbe.

U programskom periodu 2014–2020, kohezioni politika ima na raspolaganju budžet od 351.000 miliona evra i predstavlja najveći investicioni alat u većini EU zemalja, u nekim zemljama, kao npr. Mađarskoj prelazi 90%, ukupnih javnih investicija. Budžet kohezione politike je u najvećoj meri namenjen podršci malim i srednjim preduzećima, istraživanju i razvoju, inovacijama, ekonomiji zasnovanoj na što nižoj emisiji ugljen-dioksida, zaštiti životne sredine, borbi protiv nezaposlenosti i socijalnog isključivanja, određenim investicijama u infrastrukturu i modernizaciji javne uprave. Važna inovacija u programskom periodu 2014–2020. je da kohezioni politika mora da se sprovodi u paketu sa strukturnim reformama.

Slika 1: Udeo Kohezione politike i nacionalnog sufinansiranja u ukupnim javnim investicijama (period 2007–2013)

Ono što najviše karakteriše programski period 2014–2020. jeste čvrsto usklađivanje ekonomskih politika država članica sa strukturnim reformama koje postaju poluga za finansiranje projekata iz kohezijske politike, kao posledica efekata svetske ekonomske krize.

Usklađenost kohezijske politike i ekonomske politike u zemljama članicama

Obuhvat evropskog ekonomskog upravljanja pre ekonomske krize bio je mnogo skromniji u odnosu na strukturu upravljanja koja se pojavila posle krize. Upravljanje se sastojalo najpre od seta evropskih pravila o multilateralnom nadzoru fiskalnih i budžetskih politika (Pakt o stabilnosti i rastu). A drugi set je obuhvatao labav sistem nadzora nad makroekonomskom politikom, a njena koordinacija je bila postavljena tako da podržava ekonomski rast i jača konkurentnost EU.

Pakt o stabilnosti i rastu – pre ekonomske krize

Pakt o stabilnosti i rastu (eng. *Stability and Growth Pact* – SPG), usvojen 1997. i izmenjen 2005. godine, bio je osnovni alat makroekonomskog upravljanja pre krize. Uspostavljen je zbog očuvanja zdravih javnih finansija, zasnovanih na principu da su ekonomske politike zajednička briga svih država članica.

SPG ima dve poluge – preventivnu i korektivnu. Preventivna poluga treba da obezbedi da se fiskalna politika sprovodi na održiv način tokom ciklusa. Glavni element preventivne poluge je to što je nacionalni srednjoročni budžetski cilj definisan strukturno (što znači uzimajući u obzir ekonomski ciklus i isključujući efekte jednokratnih i drugih privremenih mera). Države članice daju pregled svojih srednjoročnih planova u programima o stabilnosti i konvergenciji, koji se podnose i procenjuju na godišnjem nivou u kontekstu multilateralnog fiskalnog nadzora u okviru Evropskog semestra. Korektivna poluga postavlja okvir za preduzimanje korektivnih mera zemalja u slučaju prekomernog deficita. Korektivnu polugu operacionalizuje postupak u slučaju prekomernog deficita (eng. *Excessive Deficit Procedure* – EDP), koji korak po korak reguliše postupanje koje vodi ka korekciji prekomernog deficita. EDP operacionalizuje ograničenja na budžetski deficit i javni dug dat pragovima od 3% deficita BDP i 60% duga prema BDP ili pokazuje zadovoljavajući trend smanjenja ukoliko prelazi prag.

Ovi pragovi su definisani u članu 126 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije i u Protokolu 12 koji je sastavni deo Ugovora kako bi se osigurala zdrave javne finansije potrebne za funkcionisanje ekonomske i monetarne unije (EMU).

Tokom 2009. postajalo je jasno da okvir politike za evropsko ekonomsko upravljanje koji je bio uspostavljen nije bio dovoljan kao odgovor na krizu, posebno u sledećim delovima:

- Pakt o stabilnosti i rastu nije bio dovoljan da bi se izbeglo nagomilavanje neodrživih fiskalnih trendova i pozicija pre izbijanja krize;

- Lisabonska strategija bila je usmerena na zajedničke ciljeve više nego na reforme neophodne za jačanje evropske ekonomije, dok su i njena delotvornost i upravljanje ocenjeni kao slabi;
- Nisu postojali mehanizmi za praćenje i ispravljanje makroekonomskih neravnoteža koje su doprinele transformisanju finansijske u ekonomsku krizu; i
- Primenjeno je premalo uslovljavanja na osnovni investicioni instrument EU, kohezionu politiku.

Evropski semestar

Strategijom Evropa 2020 predviđeno je jačanje ekonomskog upravljanja i poboljšanje koordinacije nacionalnih i EU politika, pretežno kroz godišnji ciklus koordinacije ekonomske politike pod nazivom Evropski semestar. Time je obezbeđen integrisaniji okvir za nadzor u okviru Pakta o stabilnosti i rastu, kao i sprovođenje strukturnih reformi kroz nacionalne reformske programe.

Evropski semestar počinje kada Komisija usvoji godišnji pregled rasta, obično na kraju godine. Ovaj dokument definiše široke ekonomske prioritete EU kojima se podstiče stvaranje poslova i rasta u predstojećoj godini. U daljem toku evropskog semestra, Komisija analizira ekonomsku situaciju u državama članicama, njihove moguće ekonomske neravnoteže i reformske agende. Na osnovu ove analize, Evropska komisija priprema Preporuke za svaku zemlju pojedinačno. Time se obezbeđuje da je savet prilagođen svakoj zemlji u vezi sa merama koje treba da usvoji u predstojećih 18 meseci (i duže) na osnovu trenutno očekivanih rezultata. Preporuke pokrivaju određene izazove sa kojima se svaka od država članica suočava u širokom opsegu oblasti: stanje javnih finansija, reforme penzionih sistema, mere za kreiranje poslova i borbu protiv nezaposlenosti, obrazovanje i inovacije, efikasnost javne uprave, konkurencija, itd. Preporuke po pojedinačnim zemljama koje priprema Komisija na kraju usvaja Savet o ekonomskim i finansijskim poslovima (Ekofin) u junu ili početkom jula.

Čvršća koordinacija nacionalnih politika (šestostruki i dvostruki paket)

Evropski semestar je 2011. godine ojačan sa Šestostrukim paketom koji je sastavljen od pet uredbi i jedne direktive i primenjuje se na sve države članice EU, sa nekim specifičnim pravilima za zemlje koje pripadaju zoni evra, posebno u pogledu finansijskih sankcija. Ovaj paket je uključivao primenu strože budžetske discipline u okviru Pakta o stabilnosti i rastu, dodajući preventivnoj poluzi merilo izdataka kako bi se izbegli neodrživi trendovi izdataka i operacionalizovao kriterijum duga definisan Ugovorom. Takođe, fokus je pomeren sa korekcije na prevenciju, pri čemu je naglašeno da se u budućim državama članicama više pažnje mora posvetiti srednjoročnoj i dugoročnoj održivosti, dok se neodržive politike moraju korigovati čim se uoče, a pre nego što nastupe akutni problemi.

Pored fiskalnog nadzora, šestostruki paket je takođe uveo makroekonomski nadzor u okviru novog postupka makroekonomske neravnoteže, koji predstavlja

preventivni i korektivni mehanizam za prekomerne makroekonomske neravnoteže. Cilj je uočavanje fundamentalnih strukturnih slabosti u ekonomiji kao celini pre budžetskih prekoračenja, čime se identifikuju uzroci stalnih ekonomskih odstupanja unutar EU. Takođe se predviđaju sankcije u slučaju neusaglašenosti država članica.

Fiskalna kompaktnost dopunila je i poboljšala ključne odredbe Pakta o stabilnosti i rastu na nacionalnom nivou. Potpisana je u martu 2012. i stupila na snagu 1. januara 2013. Potpisnici Ugovora usaglasili su se da primenjuju pravilo uravnoteženog budžeta u svom nacionalnom zakonodavstvu kroz stalne, obavezujuće odredbe, po mogućstvu ustavnog karaktera.

Dvostruki paket stupio je na snagu u maju 2013. i sadrži dve uredbe osmišljene tako da dalje jačaju fiskalnu koordinaciju i nadzor u zoni evra. Cilj prve uredbe je poboljšanje budžetske koordinacije uvođenjem zajedničkih budžetskih vremenskih okvira država članica u zoni evra, kao i uvođenjem mogućnosti da Evropska komisija ocenjuje nacionalne budžetske planove pre njihovog usvajanja. Druga uredba postavlja jasna i pojednostavljena pravila za pojačan ekonomski i finansijski nadzor u državama članicama koje se suočavaju sa ozbiljnim poteškoćama u vezi sa finansijskom stabilnošću, onima koje dobijaju finansijsku podršku i onima koje izlaze iz programa finansijske podrške.

Na kraju, mehanizam evropskog finansijskog nadzora i razrešavanja krize morao je da bude značajno ojačan kao odgovor na finansijsku krizu. Uključivao je, pre svega, stvaranje evropskih nadzornih organa, koji funkcionišu od 2011. godine.

Zemlje evro zone su 2012. godine uspostavile novi i stalni mehanizam razrešavanja krize za zemlje koje pripadaju evro zoni – Evropski stabilizacioni mehanizam (ESM), koji je zamenio Evropski fond za finansijsku stabilnost (EFSF). ESM izdaje dužničke instrumente kojima finansira zajmove i druge forme finansijske podrške državama članicama evro zone i ima maksimalni kreditni kapacitet od 500 mlrd. evra.

Grafički Pregled Evropskog semestra je dat u Prilogu 1.

Usklađivanje ekonomskih politika sa državama u procesu proširenja

Po uzoru na Evropski semestar u državama članicama Evropska komisija primenjuje mehanizam nadzora nad ekonomskim upravljanjem u državama u procesu pristupanja EU. Do 2014. godine mehanizam se sprovodio kroz formu Pretpristupnog ekonomskog programa (PEP), da bi sa strategijama o proširenju taj pristup izmenjen i unapređen. On podrazumeva dijalog o ekonomskim politikama sa zemljama u procesu proširenja sa ciljem davanja jasnijih smernica o reformama koje su potrebne za posticanje makroekonomske stabilnosti, obezbeđivanje fiskalne održivosti i podržavanje dugoročnog rasta i konkurentnosti.

U oktobru 2014. Komisija je pozvala sve zemlje proširenja za poboljšanje ekonomske politike i njeno upravljanje kroz izradu godišnjih Ekonomskih programa reformi (ERP). Ovi programi se sastoje iz dva dela, prvi pruža srednjoročni okvir i mere makroekonomske i fiskalne politike i drugi koji obuhvata strukturne sektorske reforme.

Na ovaj način zemlje u procesu pristupanja treba da razviju svoje institucionalne i analitičke kapacitete, kako bi se pripremile za učešće u postupku multilateralnog nadzora i koordinacije ekonomske politike EU nakon pristupanja.

Republika Srbija je od izmena iz 2014. godine pripremila dva programa, a postojeći Nacionalni program ekonomskih reformi obuhvata period od 2015. do 2017. godine. Treba napomenuti da se radi o „kliznom“ dokumentu (sličnom Fiskalnoj strategiji koja se izrađuje u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu) za godinu i projekcijama za dve godine. Prema predviđenoj dinamici Srbija će već u letnjem periodu 2016. godine krenuti u pripreme ERP-a za period 2017–2019.

Uslovljenost strukturnim reformama

U prethodnom programskom periodu 2007–2013, osnovna uloga kohezione politike EU bila je da obezbedi finansijske resurse za konvergenciju i konkurentnost kako bi podržala prioritete Lisabonske strategije. Izdvajanje dela strukturnih fondova za izdatke u vezi sa Lisabonskom strategijom zaista je mobilisalo značajne investicije za podršku njenom sprovođenju. Međutim, fondovi kohezione politike bili su distribuirani na širok spektar prioriteta Lisabonske strategije bez koncentrisanja na ključne prioritete.

Na kohezionu politiku primenjeno je nedovoljno ekonomskog uslovljavanja. Makroekonomsko uslovljavanje primenjeno je samo na Kohezioni fond i u praksi uopšte nije bio korišćeno sve do 2012. Komisija je sve više uviđala da nedostatak takvih uslova smanjuje delotvornost fondova kohezione politike, dok se ona trudila da obezbedi da uticaj ovih fondova ne bude potkopan nezdravim ekonomskim politikama ili institucijama. Kao što je već pomenuto, drugi set mehanizama je kroz kohezionu politiku pružao podršku sprovođenju strukturnih reformi u kontekstu Evropskog semestra.

Prilikom priprema partnerskih sporazuma i pratećih operativnih programa Evropska komisija je insistirala na primeni preporuka za pojedinačne zemlje koje se izrađuju u okviru Evropskog semestra. Tako je Komisija je 2012. usvojila dokumente o poziciji po pojedinačnim državama koji određuju prioritete za finansiranje u vezi sa preporukama za pojedinačne države. Preporuke za pojedinačne države takođe predviđaju mogućnost da Komisija zahteva izmenu sporazuma o partnerstvu i operativnih programa tamo gde je neophodno da se podrže nove preporuke za pojedinačne države. Treba napomenuti da se predviđa da će takve izmene biti retke, s obzirom da se strukturne reforme odnose na dugoročne probleme, pre svega što često reprogramiranje može u krajnjoj instanci da ima negativan uticaj na strategije dugoročnih investicija.

Princip dodavanja

Ex ante i prelazne verifikacije dodavanja² u programskom periodu 2007–2013. otkrile su brojne probleme. Prvo i najvažnije, verifikacija nije bila usklađena sa

² Dodavanje je osnovni princip kohezione politike sa ciljem da se obezbedi njegova dodatna vrednost. To znači da se kohezione investicije dopunjuju, a ne zamenjuju ekvivalentnu javnu potrošnju države članice. Ovo osigurava da koheziona politika ima pravi

usponima i padovima ekonomskog ciklusa, te samim tim nije bila automatski prilagođena varirajućim ekonomskim okolnostima država članica. Dodavanje nije bilo usklađeno sa ekonomskim upravljanjem EU s obzirom da je verifikovano ne uzimajući u obzir Programe o stabilnosti i konvergenciji država članica, a pored toga, verifikovano je na ad hoc osnovi korišćenjem izvora informacija i indikatora koji nisu deo Evropskog sistema računa. Posledično, rezultati nisu bili u potpunosti uporedivi po državama članicama i zahtevali su značajne resurse i od država članica i od Komisije.

Za rešavanje ovog problema Komisija je predložila reformu verifikacije principa dodavanja u periodu 2014–2020. Cilj je bio uspostavljanje direktne veze između dodavanja i Pakta o stabilnosti i rastu, kako bi se išlo ka postizanju kompromisa između dodavanja i potrebe da se smanji javni deficit u transparentnom, javno dostupnom okviru i kako bi se sistem verifikacije učinio jednostavnijim, uporedivijim i manje tegobnim.

Odlučeno je da se za verifikaciju dodavanja koriste informacije o bruto investicijama u osnovne fondove iz Programa o stabilnosti i konvergenciji. Ovim se omogućava državama članicama da za verifikaciju dodavanja koriste informacije koje dostavljaju Komisiji u svrhe izveštavanja o sprovođenju Programa o stabilizaciji i konvergenciji, čime rezultati postaju potpuno uporedivi po državama članicama pošto su u potpunosti zasnovani na statistici koju objavljuje Statistički zavod Evropske unije (Eurostat). Pored toga, polazna osnova za merenje dodavanja se izražava kao procenat BDP-a (a ne nominalno kao u prethodnim programskim periodima), što znači da je prilagođenija ekonomskom ciklusu i specifičnoj ekonomskoj situaciji u državi članici.

Ovo ukazuje da je potrebno da se u okviru priprema za Poglavlje 22 posveti dodatna pažnja usklađivanju u pogledu statističkih pokazatelja, uključujući bruto investicije u osnovne fondove.

Ex ante uslovi

Na kraju, mnogo bliža veza između kohezione politike i strukturnih reformi postignuta je uvođenjem ex ante uslova (ExAU). Svrha uvođenja ex ante uslova bila je identifikovanje faktora u vezi sa regulatornim, strateškim i administrativnim kapacitetima koji treba da postoje pre nego što je programski period počeo da obezbeđuje delotvornost investicija. U praksi se javljalo blisko preklapanje između koraka koje treba preduzeti da bi se ispunili mnogi od ex ante uslova i potrebe da se preduzmu dalje strukturne reforme.

U oblastima poput inovacija, istraživanja, obrazovanja, integracije mladih ljudi u tržište rada, energetike i transporta, nedostatak adekvatnog strateškog kapaciteta potkopava kapacitet da se delotvorno ostvare ciljevi politike.

Stoga su u mnogim oblastima ex ante uslovi snažan alat za podsticanje institucionalne promene kojim se podržavaju strukturne reforme.

uticaj dopunjujući nacionalne sa evropskim investicijama. Dodavanje je ključni element za kohezionu politiku za 2014–20, jer podržava očuvanje rasta povećanje investicija.

Očekuje se da će u novom periodu kohezijska politika više doprineti izgradnji administrativnih kapaciteta. Kvalitet javne uprave ima direktan uticaj na ekonomsko okruženje, te je stoga ključno podsticati produktivnost, konkurentnost i rast. U pojedinim državama članicama administrativne reforme su takođe neophodne u oblastima reforme pravosuđa, poslovnog okruženja, antikorupcije, javnih nabavki i korišćenja ESI fondova. U periodu 2014–2020. i ERDF i ESF mogu da doprinesu izgradnji institucionalnih kapaciteta u okviru jednog od jedanaest tematskih ciljeva. Ovim se naglašava važnost ove aktivnosti i mogu se podržati akcije u vezi sa reformama struktura i procesa, upravljanja ljudskim resursima i pružanja usluga.

Uzastopne revizije Revizorskog suda i procene su naglasile sistemske slabosti u administrativnim kapacitetima pojedinih država članica u vezi sa sprovođenjem javnih nabavki, korišćenjem državne pomoći i pravilima o proceni uticaja na životnu sredinu. Ovo ima uticaja ne samo na sprovođenje kohezijske politike, nego i na efikasno funkcionisanje tržišta roba. Neuspeh u sprovođenju antidiskriminacionog i rodnog zakonodavstva može da umanjiti stope participacije.

Ex-post evaluacije prethodnih ciklusa Kohezijske politike su pokazale da neadekvatni regulatorni okvir i javne politike praćeni sa nedostatkom administrativnih i institucionalnih kapaciteta mogu da ugroze efektivnost ulaganja. Stoga ExAU predstavljaju ključni element koji upravo obezbeđuju traženu efektivnost investicija utvrđujući željene institucionalne i strateške okvire javnih politika. Oni predstavljaju kombinaciju odgovarajućeg regulatornog okvira, efikasne politike sa jasnim ciljevima i potrebnog administrativnog ili institucionalnog kapaciteta.

Karakteristike ExAU su sledeće:

- Direktno su povezani sa faktorima koji određuju efektivnost investicija;
- Ograničen im je broj, sa fokusom na okvirnim uslovima za koje se smatra da su najrelevantniji;
- Nadograđeni su na već postojeće obaveze za države članice i ne predstavljaju uvećanje već postojećih obaveza;
- Uzimaju u obzir podelu nadležnosti između Evropske unije i država članica, kao i distribuciju politika nadležnosti u okviru država članica

Regulativa o zajedničkim odredbama (CPR) definiše četiri tipa uslova:

- Tematski ExAU (član 19 CPR,) koji se odnose na sektor ili (npr. životna sredina, aktivno uključivanje i sl.), a predstavljeni su u odnosu na odgovarajući ESI fond;
- Opšti ExAU koji po svojoj prirodi mogu da se odnose na sve sektore ili politike (javne nabavke, pravila antidiskriminacije, itd.);
- Ex-post uslovi (član 22 CPR) koji se odnose na ostvarivanje ciljeva sadržanih u okviru za praćenje performansi;

- Makroekonomski uslovi (član 23 CPR) kojim se obezbeđuje da su makroekonomski uslovi i preporuke vezane za zemlju članicu iz Evropskog semestra sadržane u sprovođenju programa.

Imajući u vidu da se ocena ExAU sprovodi pre i tokom pripreme programskih dokumenata, oni svakako predstavljaju aspekte koji moraju da se razmatraju u kontekstu priprema za kohezionu politiku u Srbiji, jer je njihovo izvršenje u vezi sa obavezama iz Poglavlja 22. Kao takvi oni moraju biti predmet strogog praćenja i konstantne ocene u toku pregovaračkog procesa.

Kao što je već rečeno, tematski ExAU su u vezi sa pravilima pojedinačnih ESI fondova i predstavljaju već postojeće obaveze koje moraju da se ispune najkasnije do usvajanja pojedinačnih programa koji se uspostavljaju za odgovarajući fond. Direktno su vezani za efikasno i efektivno sprovođenje pet ESI fondova i mogu da se odnose na sledeće okvirne uslove:

- regulatorni okvir;
- politike/strategije sa jasnim ciljevima;
- administrativni/institucionalni kapaciteti.

Proces ocene ExAU

Komisija najpre razmenjuje mišljenja sa zemljama članicama o ExAU koje su primenljive za datu zemlju i utvrđuje stepen njegove ispunjenosti tokom neformalnog dijaloga, odnosno pre početka formalnih pregovora. Cilj ovog procesa je da se postigne zajedničko stanovište o primenljivosti i ispunjenosti uslova pre formalnog podnošenja programskih dokumenata.

Koraci u proceni primenljivosti i ispunjenju ExAU:

1. Samoprocena zemlje članice o ispunjenosti i primenljivosti, čiji se rezultati unose u Partnerski sporazum. Priprema akcionog plana ukoliko uslovi nisu ispunjeni.
2. Ocena Komisije o primenljivosti i ispunjenju ExAU i definisanje akcija koje treba sprovesti u slučaju da uslovi nisu ispunjeni.
3. Razrešenje neslaganja između Komisije i država članica koji se odnose na primenljivost, ispunjenje i akcije koje treba preduzeti da bi se ispunili pojedini uslovi.
4. Procena Komisije o dostizanju specifičnih ciljeva prioriteta datog programa u slučaju neispunjavanja važećih ExAU. Moguća suspenzija privremenih plaćanja tokom usvajanja programa.

Kada se programi usvoje, CRP definiše sledeći okvir delovanja:

5. Izveštavanje o sprovođenju akcija za ispunjenje definisanih uslova.
6. Suspenzija privremenih plaćanja u slučaju neispunjenja uslova.
7. Ukidanje suspenzije privremenih plaćanja.

Imajući u vidu da su opšti uslovi horizontalne prirode, njihova ispunjenost se vezuje za sve ciljeve i prioritete svih pet ESI fondova.

Opšti uslovi se zapravo odnose na efektivnost primene zakonodavstva Evropske unije, kao što su javne nabavke, antidiskriminacija, državna pomoć i slično, a čije neadekvatno sprovođenje može negativno da utiče na efikasnost i efektivnost investicija u realizaciju pojedinačnih ciljeva ESI fondova.

Tokom priprema za pregovore u okviru Poglavlja 22, KEI je uz podršku bilateralnog GIZ projekta sproveo inicijalnu ocenu u pogledu postojanja adekvatnog okvira politika, regulatornog okvira i institucionalnih i administrativnih kapaciteta u sektorima konkurentnosti, razvoja ljudskih resursa, javnih nabavki i državne pomoći.

Rezultati ove analize su pokazali da za tri od pet elemenata postoji dobra osnova za dalje unapređenje (delimično ispunjenje uslova), dok je za skoro polovinu potrebno uložiti značajne napore radi njihovog ispunjenja. S aspekta ciljeva Evropa 2020, uslovi koji se odnose na inkluzivni i održivi rast su u donekle naprednoj fazi u odnosu na uslove koji se odnose na pametan rast i one koji se odnose na javne nabavke i državnu pomoć.

Sledeća tabela uspostavlja vezu između opštih i horizontalnih uslova i predstavlja mogući instrument za praćenje napretka prema svim temama koje su predmet pregovaračkih poglavlja. Teme predstavljaju podoblast poglavlja, a koje su inače predmet redovne ocene Evropske komisije u svojim godišnjim izveštajima.

ExAU ref. broj	Ex ante uslovi (uprošćeni tekst)	Tip	Kriterijumi za ispunjenje (uprošćeni tekst)	Veza sa poglavljem/temom
A.1-1	Postojanje pametne strategije specijalizacije na nacionalnom ili regionalnom nivou	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji strategija • Koncentrisati resurse • Mehanizam za monitoring • Usvojen budžetski okvir 	<p>Poglavlje 25: Nauka i istraživanje</p> <p>Tema: Nacionalna politika istraživanja</p>
A.1-2	Postojanje višegodišnjeg plana za budžetiranje infrastrukture za istraživanje i razvoj	Tematski	Indikativan višegodišnji plan za budžetiranje i prioritizaciju investicija povezan sa prioritetima Unije	<p>Poglavlje 25: Nauka i istraživanje</p> <p>Tema: Nacionalna politika istraživanja</p>
A.2-1	Okvir strateške politike za digitalni rast/privatne i javne usluge omogućene informaciono-komunikacionom tehnologijom (građani, preduzeća, javna uprava, ranjive grupe, prekogranične inicijative)	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Okvir strateške politike u okviru nacionalne ili regionalne strategije pametne specijalizacije • Analiza konzistentna sa Semaforom digitalne agende za Evropu • Indikatori: digitalna pismenost, e-inkluzija, e-pristupačnost, e-zdravlje • Izgradnja kapaciteta informaciono-komunikacionih tehnologija 	<p>Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elektronske komunikacije i informacione tehnologije • Usluge informacionog društva <p>Poglavlje 25: Nauka i istraživanje</p> <p>Tema: Nacionalna politika istraživanja</p>

A.2-2	Infrastruktura „mreže sledeće generacije“: nacionalni ili regionalni planovi za „mrežu sledeće generacije“ (pristup brzom internetu)	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji nacionalni ili regionalni plan „mreže sledeće generacije“ • Analiza uzima u obzir postojeće privatne i javne infrastrukture i planirane investicije • Modeli poboljšavaju konkurenciju i obezbeđuju pristup • Mere za stimulisanje privatnih investicija 	<p>Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elektronske komunikacije i informacione tehnologije • Usluge informacionog društva
A.3	Akcije koje promovišu preduzetništvo uzimaju u obzir Akt o malom biznisu EU	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Mere podržavaju smanjenje vremena i troškova za pokretanje biznisa • Mere podržavaju smanjenje vremena potrebnog za dobijanje licenci i dozvola • Postoji mehanizam za monitoring i procena uticaja na mala i srednja preduzeća. 	<p>Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preduzetništvo i industrijska politika • Sektorske politike
A.4-1	Akcije koje promovišu isplativa poboljšanja efikasnosti korišćenja energije krajnjeg korisnika i isplative investicije u energetske efikasnost prilikom izgradnje i renoviranja puteva	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Mere obezbeđuju minimalne zahteve EU u vezi sa energetske performansa zgrada • Sistem EU koji se odnosi na sertifikaciju energetske performansi zgrada • Mere obezbeđuju strateško planiranje energetske efikasnosti u skladu sa direktivom EU • Mere su konzistentne sa pravilima EU o efikasnosti krajnjeg korišćenja energije i uslugama u oblasti energetike 	<p>Poglavlje 15: Energetika</p> <p>Tema: Energetska efikasnost</p>

A.4-2	Akcije koje promovišu visoko efikasnu kogeneraciju električne energije i toplote	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Podrška kogeneraciji se zasniva na tražnji za korisnom toplotom i primarnim uštedama energije • Zakonodavni i regulatorni okvir podstiču osmišljavanje jedinica za kogeneraciju kojima se odgovara na ekonomski opravdane zahteve i dizajniran je tako da smanji regulatorne i neregulatorne barijere povećanju kogeneracije. 	<p>Poglavlje 15: Energetika</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energetska efikasnost • Obnovljiva energija
A.4-3	Akcije koje promovišu proizvodnju i distribuciju obnovljivih izvora energije	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Transparentne šeme podrške, prioritet u pristupu mreži ili garantovani pristup i prioritet u distribuciji • Usvojen nacionalni akcioni plan o obnovljivoj energiji konzistentan sa pravilima EU 	<p>Poglavlje 15: Energetika</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interno energetske tržište • Energetska efikasnost • Obnovljiva energija
A.5	Postojanje nacionalnih i regionalnih procena rizika za upravljanje katastrofama uzimajući u obzir prilagođavanje klimatskim promenama	Tematski	Postoji nacionalna ili regionalna procena rizika (kriterijumi zasnovani na riziku za prioritizaciju investicije, opis scenarija sa jednim ili više rizika u slučajevima u kojima to potrebno, nacionalne strategije prilagođavanja klimatskim promenama)	<p>Poglavlje 27: Životna sredina</p> <p>Tema: Civilna zaštita</p>

A.6-1	<ul style="list-style-type: none"> • Politika utvrđivanja cene vode obezbeđuje odgovarajuće podsticaje za efikasno korišćenje resursa vode • Odgovarajući doprinos različitih načina korišćenja vode povraćaju troškova obezbeđivanja vode (utvrđenim u odobrenim i podržanim planovima upravljanja rečnim slivovima) 	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Doprinos različitih načina korišćenja vode povraćaju troškova obezbeđivanja vode po sektorima u skladu sa članom 9 Okvirne direktive o vodama • Usvajanje plana upravljanja rečnim slivom u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama 	<p>Poglavlje 27: Životna sredina</p> <p>Tema: Kvalitet vode</p>
A.6-2	Promovisanje održivih investicija iz aspekta ekonomije i zaštite životne sredine u sektoru otpada, posebno kroz razvoj planova upravljanja otpadom	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoje mere usmerene na ponovno korišćenje i recikliranje pored izveštaja o sprovođenju koji se podnosi Evropskoj komisiji • Postoji jedan ili više planova upravljanja otpadom • Postoje programi za sprečavanje nastajanja otpada 	<p>Poglavlje 27: Životna sredina</p> <p>Tema: Upravljanje otpadom</p>
A.7-1	Postojanje sveobuhvatnih planova ili okvira (jednog ili više) za investicije u transportu (uključujući javni transport na regionalnom i lokalnom nivou) kroz podršku razvoju infrastrukture i poboljšanje mogućnosti povezivanja na TEN-T sveobuhvatne i bazne mreže	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Jedan ili više planova/okvira za investicije u oblasti transporta je usaglašeno sa zakonskim zahtevima za stratešku procenu uticaja • Jedan ili više planova/okvira doprinosi jedinstvenom evropskom transportnom području • Jedan ili više planova/okvira uključuje prioritete za investicije u baznu TEN-T mrežu i sekundarno povezivanje • Postojanje realističnih i zrelih projekata za finansiranje • Postojanje mera za obezbeđivanje kapaciteta za pripremu projekata posredničkih tela i korisnika 	<p>Poglavlje 14: Transport</p> <p>Tema: Drumski transport</p>

A.7-2	U okviru sveobuhvatnih planova ili okvira za transport (jednog ili više), postoji specifična sekcija koja se odnosi na železnicu, podržava razvoj infrastrukture i poboljšava pristup TEN-T sveobuhvatnim i baznim mrežama. Investicije pokrivaju mobilna sredstva, interoperabilnost i izgradnju kapaciteta.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Jedan ili više planova/okvira za investicije u oblasti transporta je usaglašeno sa zakonskim zahtevima za stratešku procenu uticaja • Jedan ili više planova/okvira postavljaju realistične i zrele projekte (uključujući dinamiku i budžetski okvir); • Postojanje mera za obezbeđivanje kapaciteta za pripremu projekata posredničkih tela i korisnika 	<p>Poglavlje 14: Transport</p> <p>Tema: Železnički transport</p>
A.7-3	U okviru sveobuhvatnih planova ili okvira za transport (jednog ili više), postoji specifična sekcija koja se odnosi na unutrašnje plovne puteve i pomorski transport, luke, multimodalna povezivanja i aerodromsku infrastrukturu, a koja doprinosi poboljšanju pristupa TEN-T sveobuhvatnim i baznim mrežama i promovisanju održive regionalne i lokalne mobilnosti.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Jedan ili više planova/okvira za investicije u oblasti transporta je usaglašeno sa zakonskim zahtevima za procenu uticaja na životnu sredinu • Jedan ili više planova/okvira postavlja realistične i zrele projekte (uključujući dinamiku i budžetski okvir) • Mere za obezbeđivanje kapaciteta za pripremu projekata posredničkih tela i korisnika. 	<p>Poglavlje 14: Transport</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transport unutrašnjim plovnim putevima • Intermodalni transport • Vazdušni transport
A.7.4	Postojanje sveobuhvatnog investicionog plana za pametnu energetska infrastrukturu i regulatorne mere	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Sveobuhvatni planovi pružaju opis nacionalne energetske infrastrukture • Plan sadrži realistične i zrele projekte, mere za dostizanje ciljeva socijalne i ekonomske kohezije i zaštite životne sredine i mere za optimizaciju korišćenja energije 	<p>Poglavlje 15: Energetika</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sigurnost snabdevanja • Interno energetska tržište

A.8-1	Aktivne politike tržišta rada su osmišljene i sprovedene uzimajući u obzir Smernice o zapošljavanju.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Relevantne zainteresovane strane su uključene u osmišljavanje i dalje praćenje politika aktivnog starenja s ciljem da omoguće zadržavanje starijih radnika na tržištu rada i promovisanje njihovog zapošljavanja • Postoje mere države članice da promoviše aktivno starenje. 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>Tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politika zapošljavanja
A.8-2	Postojanje okvira strateške politike za inkluzivna novoosnovana preduzeća.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji okvir strateške politike za inkluzivna novoosnovana preduzeća • Mere su usmerene na smanjivanje vremena i troškova u vezi sa počinjanjem biznisa (Akt o malom biznisu) • Mere su usmerene na skraćivanje vremena potrebnog za dobijanje licenci (Akt o malom biznisu) • Akcije povezuju odgovarajuće usluge razvoja biznisa i finansijske usluge (uključujući dopiranje do grupa, područja ili i grupa i područja u nepovoljnom položaju tamo gde je to potrebno) 	<p>Poglavlje 20: Preduzetništvo i industrijska politika</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preduzetništvo i industrijska politika • Sektorske politike
A.8-3	<ul style="list-style-type: none"> • Institucije tržišta rada su modernizovane i ojačane (Smernice o zapošljavanju) • Reformama prethodi jasan okvir strateške politike i ex ante procena uključujući rodnu dimenziju 	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Reforme institucija u oblasti zapošljavanja u cilju postizanja kapaciteta za isporučivanje personalizovanih usluga i aktivne i preventivne mere tržišta rada (otvorene za sve, ali usmerene na ljude koji su izloženi najvećem riziku od socijalnog isključivanja) • Sveobuhvatne i transparentne informacije o slobodnim radnim mestima i mogućnostima za zapošljavanje • Institucije u oblasti zapošljavanja su uspostavile formalne ili neformalne dogovore o saradnji sa relevantnim zainteresovanim stranama 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>Tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politika zapošljavanja • Socijalna inkluzija

A.8-4	Aktivne politike starenja su osmišljene uzimajući u obzir Smernice o zapošljavanju	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Relevantne zainteresovane strane su uključene u osmišljavanje i dalje praćenje politika aktivnog starenja sa ciljem da omoguće zadržavanje starijih zaposlenih i promovisanje njihovog zapošljavanja • Postoje mere države članice da promoviše aktivno starenje. 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zaštita zdravlja</p> <p>Indirektna povezanost</p>
A.8-5	Postojanje politika koje su usmerene na favorizovanje predviđanja dobrog upravljanja promenama i restrukturiranjem.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoje instrumenti za podršku razvoju i monitoringu proaktivnih pristupa promenama i restrukturiranju 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p>
A.8-6	Postojanje okvira strateške politike za promovisanje mladih (odnosi se samo na sprovođenje Inicijative za zapošljavanje mladih)	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji okvir strateške politike za promovisanje zapošljavanja mladih • Zasnovan na dokazima koji mere rezultate za mlade ljude koji nisu uključeni u zapošljavanje, obrazovanje ili obuku • Identifikovane su relevantne institucije zadužene za upravljanje merama za zapošljavanje mladih • Uključuje relevantne zainteresovane strane • Omogućava rane intervencije i aktivaciju • Sadrži mere podrške 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Politika zapošljavanja <p>Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Obrazovanje, obuka i omladina

A.9-1	Postojanje i sprovođenje nacionalnog okvira strateške politike za smanjenje siromaštva (aktivna inkluzija ljudi isključenih sa tržišta rada)	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalni okvir strateške politike za smanjenje siromaštva (zasnovan na dokazima) • Mere koje podržavaju postizanje nacionalnih ciljeva u vezi sa siromaštvom i socijalnom isključenošću • Uključuje relevantne zainteresovane strane u borbi protiv siromaštva • Mere za zaokret sa institucionalnog socijalnog staranja na socijalno staranje od strane zajednice • Relevantnim zainteresovanim stranama biće obezbeđena podrška prilikom podnošenja projektnih aplikacija i prilikom sprovođenja i upravljanja odabranim projektima (tamo gde je potrebno) 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>Tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socijalna inkluzija <p>Poglavlje 18: Statistika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Socijalna statistika
A.9-2	Postojanje nacionalnog okvira strateške politike za inkluziju Roma	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalna strategija inkluzije Roma postavlja dostižne nacionalne ciljeve za integraciju Roma da bi se premostio jaz koji postoji u odnosu na opštu populaciju. (pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti i stanovanju) • Identifikuje mikro regione koji se nalaze u nepovoljnom položaju ili susedstva u kojima postoji segregacija • Snažni metodi monitoringa za procenu uticaja integracije Roma • Bliska saradnja i kontinuirani dijalog sa civilnim društvom Roma, regionalnim i lokalnim vlastima. • Relevantnim zainteresovanim stranama biće obezbeđena podrška prilikom podnošenja projektnih aplikacija i prilikom sprovođenja i upravljanja odabranim projektima (tamo gde je potrebno) 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>Poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socijalna inkluzija • Antidiskriminaciona politika

A.9-3	Postojanje nacionalnog ili regionalnog okvira strateške politike za oblast zdravstva (obebeđivanje ekonomske održivosti)	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalni i regionalni okvir strateške politike u oblasti zdravstva sadrži: <ul style="list-style-type: none"> ○ Koordinirane mere za poboljšanje pristupa zdravstvenim uslugama ○ Mere za stimulisanje efikasnosti u sektoru zdravstva kroz raspoređivanje modela isporuke usluga i infrastrukture ○ Sistem za monitoring i pregled ○ Okvir koji opisuje indikativne raspoložive budžetske resurse i isplativu koncentraciju resursa na prioritizovane potrebe za zdravstvenom zaštitom. 	<p>Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zaštita zdravlja</p> <p>Tema: Javno zdravlje</p>
A.10-1	Postojanje okvira strateške politike za smanjivanje ranog napuštanja školovanja	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Sistem za prikupljanje i analizu podataka o ranom napuštanju školovanja na relevantnim nivoima • Sistem obebeđuje dovoljno dokaza za razvijanje usmerenih politika i prati dalji razvoj. • Okvir strateške politike za rano napuštanje školovanja je znan na dokazima • Pokriva relevantne sektore obrazovanja, uključujući razvoj u ranom detinjstvu, • Usmeren je posebno na ranjive grupe koje su izložene najvećem riziku od ranog napuštanja školovanja • Uključuje sve sektore politike i zainteresovane strane koje su relevantne za rešavanje problema ranog napuštanja školovanja 	<p>Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Obrazovanje, obuka i omladina

A.10-2	Postojanje nacionalnog ili regionalnog okvira strateške politike za povećanje tercijarnog obrazovanja posmatrano iz ugla njegovog postizanja, kvaliteta i efikasnosti	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji nacionalni ili regionalni okvir strateške politike za tercijarno obrazovanje • Mere povećavaju učešće u visokom obrazovanju među grupama sa niskim dohotkom i drugim manje zastupljenim grupama posebno uzimajući u obzir ljude u nepovoljnom položaju • Smanjiti stope napuštanja školovanja/poboljšati stope završavanja školovanja • Mere za podsticanje inovativnog sadržaja i osmišljavanja programa • Mere za povećanje sposobnosti zapošljavanja i preduzetništva koje podstiču razvoj „transverzalnih veština“, uključujući preduzetništvo u relevantnim programima visokog obrazovanja • Mere koje smanjuju razlike među polovima u pogledu akademskih i stručnih izbora 	<p>Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Obrazovanje, obuka i omladina
--------	---	----------	--	--

A.10-3	Postojanje nacionalnog i/ili regionalnog okvira strateške politike za celoživotno učenje	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji nacionalni ili regionalni okvir strateške politike za celoživotno učenje • Mere koje podržavaju razvoj i povezivanje usluga za celoživotno učenje, uključujući njihovo sprovođenje i nadogradnju veština (tj. potvrđivanje, usmeravanje, obrazovanje i obuku) • Različite ciljne grupe kod kojih se identifikovani ovi prioriteti u nacionalnim ili regionalnim okvirima strateške politike • Mere koje proširuju pristup celoživotnom učenju kroz napore za delotvornu primenu instrumenata za transparentnost • Mere poboljšavaju relevantnost tržišta rada u pogledu obrazovanja i obuke i prilagođavaju ga potrebama identifikovanih ciljnih grupa 	<p>Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Obrazovanje, obuka i omladina
A.10-4	Postojanje nacionalnog i/ili regionalnog okvira strateške politike za povećanje kvaliteta i efikasnosti sistema stručnog obrazovanja i obuke		<ul style="list-style-type: none"> • Nacionalni ili regionalni okvir strateške politike: <ul style="list-style-type: none"> ○ Poboljšava relevantnost tržišta rada u pogledu sistema stručnog obrazovanja i obuke u bliskoj saradnji sa relevantnim zainteresovanim stranama ○ Povećava kvalitet i atraktivnost stručnog obrazovanja i obuke, pored ostalog i kroz uspostavljanje nacionalnog pristupa obezbeđivanja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke i sprovođenje alata za transparentnost i prepoznavanje/Evropski sistem kredita za stručno obrazovanje i obuku (ECVET) 	<p>Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Obrazovanje, obuka i omladina

A.11	Postojanje okvira strateške politike za jačanje administrativne efikasnosti država članica uključujući administrativnu reformu	Tematski	<p>Okvir sadrži:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizu i strateško planiranje zakonodavnih, organizacionih i/ili proceduralnih reformskih akcija • Razvoj sistema upravljanja kvalitetom • Integrisane akcije za uprošćavanje i racionalizaciju administrativnih procedura • Razvoj i sprovođenje strategija i politika koje se odnose na ljudske resurse i pokrivaju glavne jazove koji se identifikovani u ovoj oblasti • Razvoj veština na svim nivoima profesionalne hijerarhije u okviru javnih institucija; • Razvoj procedura i alata za monitoring i evaluaciju. 	Horizontalna tema
B.1	Postojanje administrativnog kapaciteta za sprovođenje i primenu antidiskriminacionih zakona i politika Unije u oblasti ESI fondova	Opšti	<ul style="list-style-type: none"> • Uključivanje tela odgovornih za promovisanje ravnopravnog tretmana svih osoba tokom pripreme i sprovođenja programa • Obuka zaposlenih u institucijama uključenim u upravljanje ESI fondovima i njihovu kontrolu u oblastima antidiskriminacionih zakona i politika. 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje Poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tema: Antidiskriminaciona politika
B.2	Postojanje administrativnog kapaciteta za sprovođenje i primenu zakona i politika o rodnoj ravnopravnosti Unije u oblasti ESI fondova	Opšti	<ul style="list-style-type: none"> • Uključivanje tela odgovornih za ravnopravnost polova tokom pripreme i sprovođenja programa • Obuka zaposlenih u institucijama uključenim u upravljanje ESI fondovima i njihovu kontrolu u oblastima zakona i politika o rodnoj ravnopravnosti Unije, kao i uvođenja rodne ravnopravnosti u glavne tokove. 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje Poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava</p> <p>Tema: Antidiskriminaciona politika</p>

B.3	Postojanje administrativnog kapaciteta za sprovođenje i primenu Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom UN u oblasti ESI fondova	Opšti	<ul style="list-style-type: none"> • Dogovori u skladu sa institucionalnim i zakonskim okvirom država članica u vezi sa konsultacijama i uključivanjem tela nadležnih za zaštitu osoba sa invaliditetom ili organizacija osoba sa invaliditetom i zainteresovanih strana u pripremu i sprovođenje programa; • Obuka za zaposlene u institucijama uključenim u upravljanje ESI fondovima i njihovu kontrolu u oblastima koje pokrivaju važeći EU i nacionalni zakoni i politike u vezi sa osobama sa invaliditetom, uključujući dostupnost i praktičnu primenu UNCRRPD; • Monitoring sprovođenja člana 9 UNCRRPD u vezi sa ESI fondovima tokom pripreme i sprovođenja programa. 	<p>Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje</p> <p>Poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava</p> <p>Tema: Antidiskriminaciona politika</p>
B.4	Postojanje aranžmana za delotvornu primenu zakona o javnim nabavkama Unije u oblasti ESI fondova.	Opšti	<ul style="list-style-type: none"> • Delotvorna primena pravila o javnim nabavkama Unije kroz odgovarajuće mehanizme • Obezbeđivanje transparentnih procedura dodele ugovora • Obuka i diseminacija informacija za zaposlene uključene u sprovođenje ESI fondova • Administrativni kapacitet za sprovođenje i primenu pravila o javnim nabavkama Unije 	Poglavlje 5: Javne nabavke
B.5	Postojanje aranžmana za delotvornu primenu pravila o državnoj pomoći Unije u oblasti ESI fondova	Opšti	<ul style="list-style-type: none"> • Delotvorna primena pravila o državnoj pomoći Unije; • Obuka i diseminacija informacija za zaposlene uključene u sprovođenje fondova • Administrativni kapacitet za sprovođenje i primenu pravila o državnoj pomoći Unije 	<p>Poglavlje 8: Konkurencija</p> <p>Tema: Državna pomoć</p>

B.6.	Postojanje aranžmana za delotvornu primenu regulative o zaštiti životne sredine Unije u vezi sa procenom uticaja na životnu sredinu i strateškom procenom uticaja	Opšti	<ul style="list-style-type: none"> • Efektivna primena direktiva o proceni uticaja na životnu sredinu i strateškoj proceni uticaja • Obuka i diseminacija informacija za zaposlene uključene u sprovođenje direktiva o proceni uticaja na životnu sredinu i strateškoj proceni uticaja • Dovoljan administrativni kapacitet. 	Poglavlje 27: Životna sredina
EX ANTE USLOVI ZA RURALNI RAZVOJ				
3.1	Postojanje nacionalnih ili regionalnih procena rizika za upravljanje katastrofama, uzimajući u obzir prilagođavanje klimatskim promenama	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji nacionalna ili regionalna procena rizika (kriterijumi zasnovani na riziku za prioritizaciju investicija, opis scenarija sa jednim ili više rizika u slučajevima u kojima je to potrebno, nacionalne strategije prilagođavanja klimatskim promenama) 	Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj Poglavlje 27: Životna sredina Tema: Civilna zaštita
4.1	Dobri uslovi za poljoprivredu i životnu sredinu: standardi za dobro stanje zemlje iz aspekta poljoprivrede i životne sredine	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Standardi koji se odnose na dobre uslove za poljoprivredu i životnu sredinu (GAEC standardi) su definisani u nacionalnom zakonu i specificirani u programima 	Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj Poglavlje 27: Životna sredina
4.2	Minimalni zahtevi za đubrivo i proizvode za zaštitu biljaka	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Minimalni zahtevi za đubrivo i proizvode za zaštitu biljaka su specificirani u programima 	Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj Poglavlje 12: Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna pitanja Tema:

4.3	Drugi relevantni nacionalni standardi: relevantni obavezujući nacionalni standardi su definisani	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Relevantni obavezujući nacionalni standardi su specificirani u programima 	Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj
5.1	Sprovedene su akcije za promovisanje isplativih poboljšanja efikasnosti krajnjeg korišćenja energije i isplativih investicija u energetske efikasnost prilikom izgradnje ili obnavljanja zgrada.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Mere osiguravaju minimalne zahteve EU u vezi sa energetske performansa zgrada • EU sistem sertifikacije energetske performansi zgrada • Mere osiguravaju strateško planiranje energetske efikasnosti u skladu sa direktivom EU • Mere su konzistentne sa pravilima EU o efikasnosti krajnjeg korišćenja energije i energetske usluga 	Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj Poglavlje 15: Energetika Tema: Energetska efikasnost
5.2	Postojanje politike utvrđivanja cene vode koja obezbeđuje odgovarajuće podsticaje za korisnike da koriste resurse vode efikasno, i odgovarajući doprinos različitih načina korišćenja vode povraćaju troškova korišćenja vode po stopi utvrđenoj u odobrenim planovima upravljanja rečnim slivovima za investicije podržane programom.	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Doprinos različitih načina korišćenja vode povraćaju troškova korišćenja vode po sektorima konzistentan sa članom 9 Okvirne direktive o vodama • Usvajanje plana upravljanja rečnim slivovima konzistentno sa Okvirnom direktivom o vodama 	Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj Poglavlje 27: Životna sredina Tema: Kvalitet vode

5.3	Sprovedene su akcije koje promovišu proizvodnju i distribuciju obnovljivih izvora energije	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Transparentne šeme podrške, prioritet u pristupu mreži ili garantovani pristup i prioritet u isporuci • Usvojen nacionalni akcioni plan o obnovljivoj energiji konzistentan sa pravilima EU 	<p>Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj</p> <p>Poglavlje 15: Energetika</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interno energetska tržište • Energetska efikasnost • Obnovljiva energija
6.	Postojanje nacionalnih ili regionalnih planova „pristupa sledeće generacije“ koji uzimaju u obzir regionalne akcije da bi dostigli ciljeve Unije o pristupu brzom internetu, usmeravajući se na oblasti u kojima tržište ne uspeva da obezbedi otvorenu infrastrukturu po prihvatljivim troškovima i kvalitetu u skladu sa pravilima Unije o konkurenciji i državnoj pomoći i da obezbedi pristupačne usluge ranjivim grupama	Tematski	<ul style="list-style-type: none"> • Postoji nacionalni ili regionalni plan „pristupa sledeće generacije“ • Analiza uzima u obzir postojeću privatnu i javnu infrastrukturu i planirane investicije • Modeli poboljšavaju konkurenciju i obezbeđuju pristup • Mere za stimulisavanje privatnih investicija 	<p>Poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvoj</p> <p>Poglavlje 10: Informaciono društvo i mediji</p> <p>Teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elektronske komunikacije i informacione tehnologije • Usluge informacionog društva

Pripreme za Poglavlje 22 moraju se posmatrati višedimenzionalno, a nikako kao jednoznačna odgovornost nekoliko organa državne uprave. Proces priprema usmerava državu da uspostavi osnovna pravila i principe koji su rezultat višedecenijske evolucije kohezione politike, ali i najbolje prakse odgovora modernih društava na globalne izazove.

Pripremanje za kohezivnu politiku država u procesu proširenja unapređuje i preuzima iskustva u pogledu:

- Višegodišnjeg planiranja razvoja uz jasno definisane izvore finansiranja za ostvarivanje postavljenih rezultata;
- Nadogradnje i preuzimanja okvira za praćenje i izveštavanje o napretku u svim sektorima;
- Koordinacije često suprotstavljenih javnih politika;
- Usklađivanja sopstvenih ciljeva i politike ekonomskog razvoja sa interesima 28 zemalja članica;
- Jačanja čvrstog finansijskog upravljanja i poštovanja osnovnih principa javnih nabavki i odgovornog trošenja javnih sredstava;
- Integrisanja principa borbe protiv diskriminacije i negovanja jednakosti i dijaloga u kreiranju i sprovođenju javnih politika;
- Partnerstva i konsultacija u kreiranju javnih politika;
- Poštovanju brige o životnoj sredini i održivom razvoju.

Ovo su samo neki od aspekata kojima se zapravo reformišu suštinska pitanja funkcionisanja države, što ukazuje na činjenicu da se kroz proces usaglašavanja u Poglavlju 22 zapravo ogleda suština članstva u EU, kao procesa transformacije ekonomskog i političkog sistema i društva u celini.

Samim osvrtnom na postavljene tematske ciljeve kohezione politike državama je stavljen na raspolaganje čitav set mera, pravila, indikatora i najbolje prakse da se ostvari napredak u svim sferama od interesa za jednu državu, koja ne ostvaruje najbolje performanse u datoj oblasti:

1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija;
2. Unapređenje pristupa, korišćenja i kvaliteta informaciono-komunikacionih tehnologija;
3. Unapređenje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća;
4. Podržavanje prelaska na privredu sa manjim učešćem ugljenika;

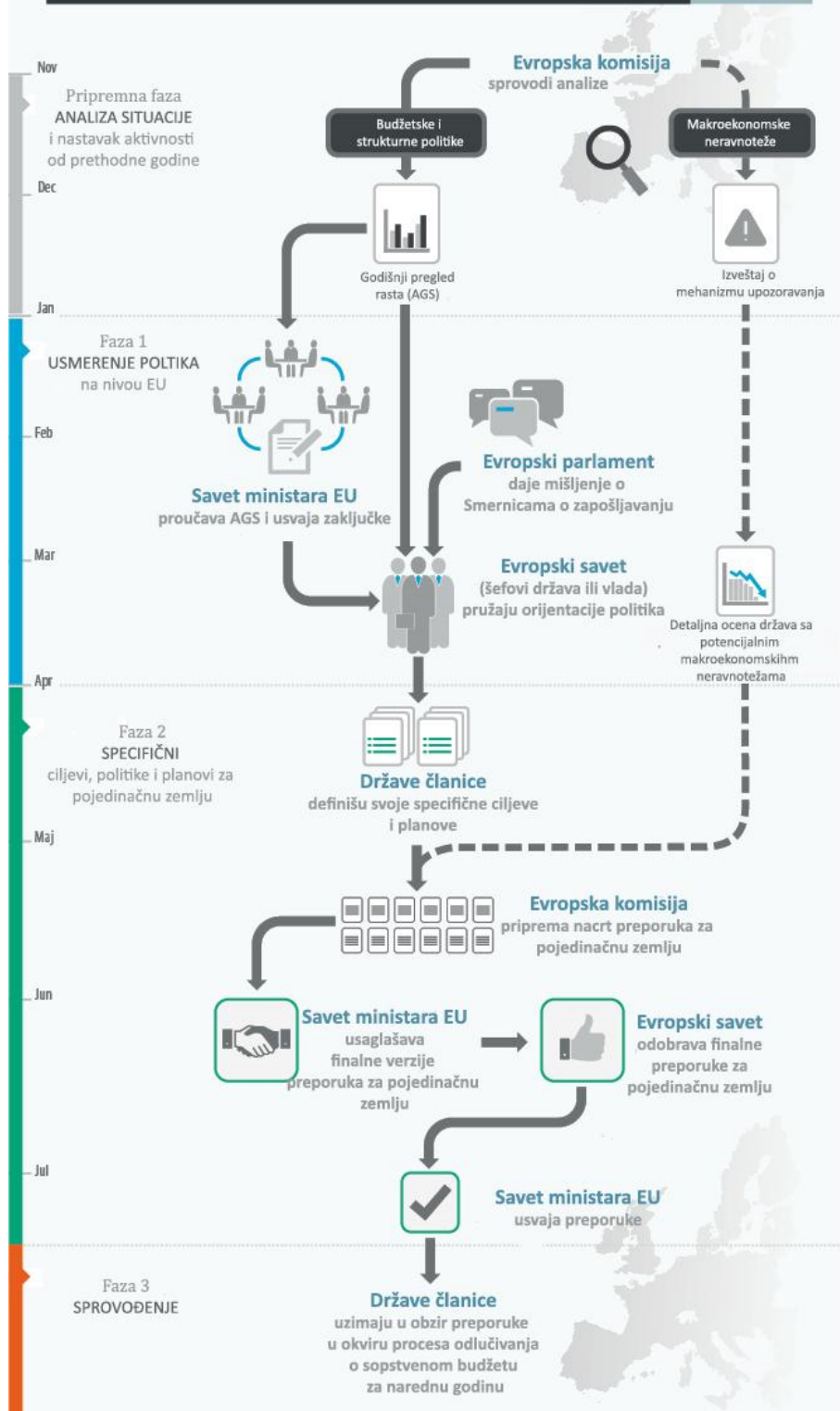
5. Promovisanje prilagođavanja klimatskim promenama, prevenciji i upravljanju rizicima od opasnosti;
6. Očuvanje i zaštita životne sredine i promovisanje efikasnosti resursa;
7. Promovisanje održivog saobraćaja i unapređenje mrežnih infrastruktura;
8. Promovisanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podržavanje mobilnosti radne snage;
9. Promocija socijalnog uključivanja, borbe protiv siromaštva i bilo kog vida diskriminacije;
10. Investiranje u obrazovanje, usavršavanje i celoživotno učenje;
11. Unapređenje efikasnosti javne uprave.

Bibliografija

1. Council Regulation (EC) No 1466/97 of 7 July 1997 on the strengthening of the surveillance of budgetary positions and the surveillance and coordination of economic policies.
2. European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy, *Sixth Report on economic, social and territorial cohesion*, 2014.
3. European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy, *European Structural and Investment Funds 2014-2020: Official texts and commentaries*, 2015.
4. European Commission, *Internal Guidance on Ex Ante Conditionalities for the European Structural and Investment Funds*, (Part I and Part II) 2014.
5. European Commission, *European Structural and Investment FUNDS and European Fund for Strategic Investments complementarities, Ensuring coordination, synergies and complementarity*, 2016.
6. European Commission, *Communication from the Commission: Investing in jobs and growth - maximising the contribution of European Structural and Investment Funds- COM(2015) 639 final*, 2015.
7. European Commission, *Specifications on the implementation of the Two Pack and Guidelines on the format and content of draft budgetary plans, economic partnership programmes and debt issuance reports*, 2014.
8. European Commission, *Communication from the Commission: Making the best use of the flexibility within the existing rules of the Stability and Growth Pact- COM (2015) 012 final*, 2015.
9. Frederike Gross, Laura Polverari, The University of Strathclyde, *Project generation and selection in Cohesion policy in 2014-20: between results-orientation and micro-management*, 2014.
10. Group of authors, Committee on Regional Development - European Parliament, *The Role of Cities in the Cohesion Policy 2014–2020*, 2014.
11. Karol Olejniczak, John Bachtler, Alba Smeriglio, Paweł Śliwowski, *Evaluating delivery of Cohesion Policy: Proposal for an analytical framework*, 2015.
12. Ognjen Mirić, Evropski pokret u Srbiji, *Regionalna politika Evropske unije kao motor ekonomskog razvoja*, 2009.
13. Peter Berkowitz, Eric Von Breska, Jerzy Pieńkowski and Angel Catalina Rubianes, European Commission Directorate-General for Regional and Urban Policy (DG REGIO), *The impact of the economic and financial crisis on the reform of Cohesion Policy 2008–2013*, 2015.
14. Riccardo Crescenzi, Mara Giua, London School of Economics and Political Science, *The EU Cohesion policy in context: regional growth and the influence of agricultural and rural development policies*, 2014.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Prilog 1: Evropski semestar

Slika 2: Evropski semestar. Izvor: Savet ministara EU, Generalni sekretarijat

*Povezanost ekonomske politike i sektorskih reformi sa kohezionom politikom
EU*

Izdavač:

Evropski pokret u Srbiji

Kralja Milana 31

Beograd

www.emins.org

Za izdavača:

Maja Bobić

Autori:

Andrija Pejović, član Užeg stručnog tima NKEU

Urednik:

Nataša Dragojlović

Beograd, septembar 2016.

ISBN 978-86-80046-10-5

Ova publikacija pripremljena je uz podršku Fondacije za otvoreno društvo. Mišljenja i stavovi izneti u ovom radu predstavljaju stavove autora i ne predstavljaju nužno zvanične stavove Evropskog pokreta u Srbiji ili Fondacije za otvoreno društvo.